

1903
MARTIE 16 17
72
943

1150
h

LUCIFERUL

REVISTĂ LITERARĂ

BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGHEZ
1903 MRC. 17
ÉRKEZETT.

Gese

556

Apare în 1 și 15 a fiecărei luni.
Prețul unui exemplar 40 bani.

Cântece.

I.

Sus la cârciumă 'n Dealu-Mare
De trei zile țin soboru,
De trei zile beau și-mi zice
Din lăută Laie Chioru!

De trei zile, mări copile!
Doru-î greu și jalea-î multă.
Și tot zice să le-aline,
Laie Chioru din lăută.

Zi mări Laie înc'un cântec
De-o cămașă cu altiță
Și de-un drac cu ochii vineți,
De-o Aniță-cârciumăriță.

C'o trecut și postu mare
Și moșia mi-e arată
Și cârciumaru-î duș la târgurî...
Foaie verde, foaie lată!

Zi mări Laie — de-o bălaie
Cu trupșor subțire 'nalt,
Tu c'un ochiu nu vezi mări Laie
Să-î închizi și celălalt!...

NIC. OTAVĂ.

RADIOTELEGRAFIA ȘI FENOMENELE TELEPATICE.

— Studiu psihologic —

de

G. Todica.

Asistăm la un proces strașnic de cristalizare a ideilor. Materialismul și științele naturale stau față în față cu: teologia, teosofia, spiritismul și alte direcții idealiste. Teologia și teosofia profesează multe dogme și principii pur subiective, cari au însușirea caracteristică de a nu fi nici-odată demonstrabile. Spiritismul s'a înglodat în «învățarea meselor» — ocupație enervantă, care ar trebui interzisă polițieneste.¹

Materialismul nu profesează nimic decât ceea-ce poate pipăi. Direcțiile idealiste observă multe, însă în jumătate, în mod ilusoric (poate în urma unui avânt prea înfălbant); materialismul nu vrea să observe decât ceea-ce impresionează direct retina ochiului — retina noastră cea neputincioasă. Constatăm însă, că tocmai științele naturale cele mai profunde: astronomia, chimia, fizica, încep să sguđuie din temelie scepticismul materialistilor. Savanți îndărătnici au capitulat înaintea *magnetismului vital*, înaintea *hipnotismului*, *somnambulismului* și sunt pe cale de a capitula înaintea fenomenelor telepatice. Nu e departe ziua!

*

Toate corpurile sunt mai mult sau mai puțin electrice, toate corpurile sunt și magnetice sau pot deveni magnetice. Unde există o stare electrică, acolo se află totdeauna și magnetism: relațiunea dintre aceste două stări fiind extrem de strânsă.

Magnetismul nu se află numai în fer, nichel etc., ci în toate corpurile, în diferită măsură. Este o electricitate devenită tonică, o permanentă mișcare atomică în corp, câtă vreme știm, că electricitatea, magnetismul trebuiesc privite ca anumite procese de mișcări atomice și moleculare. Pământul însuși e străbătut de curente magnetice, e un magnet. Să învârtim o busolă cum ne place, să o ascundem în buzunare, în dulapuri, în geamantane: pretutindeni ea se va îndrepta cu un pol spre nord, cu celălalt spre sud.

Omul încă e un magnet.

Cercetările luminoase întreprinse de repositul fiziolog Du Bois-Reymond și continuate

de o sumă de căpetenii curat științifice, nu mai admit nici o umbră de îndoială asupra electricității și magnetismului uman. Toate celulele electrotonice ale omului constituiesc împreună un magnet, ale cărui poli nu se pot determina cu precizie.¹

Descoperirea razelor lui Röntgen a adus o dovadă nouă, puternică, pentru existența magnetismului uman. Indemnat de cercetările lui Röntgen magnetopratur *Tormin* din Düsseldorf a reușit să fotografieze pentru întâia-ora radiatiunile magnetice ale mânilor sale.²

Tormin a experimentat într'o cameră cu totul obscură, și a întrebunțat la cercetările sale o casetă de tinichea înnegrită în lăuntru și înafară. Această casetă, în care se află o placă fotografică foarte sensibilă (Ilford «Special Rapid» 28 W.), fu așezată într'o cutie de lemn, provăzută cu un capac mobil. La prima experimentare Tormin împinse capacul îndărăpt și ținu timp de 30 minute, la distanță de 3—4 cm. vârful degetelor mâinei drepte de-asupra casetei pentru a încerca radiatiunea magnetică a vârfulor degetelor sale. O placă de control fu expusă într'o casetă identică și în aceleași condițiuni, numai degetele nu fură expuse.

La dezvoltare cea din urmă placă nu arată nici o impresie luminoasă, pe când cea dintâi arată o cruce.

În a doua experiență, razele magnetice au trecut și prin lemnul cutiei. În Paris s'au făcut o serie de experiențe, cu un mare număr de persoane, cari au dat o dovadă strălucită, că există aproape la toți oamenii o polaritate magnetică. Experimentele fură astfel făcute încât persoanele desbrăcate fură izolate de pământ prin așezarea lor pe o placă de sticlă rotativă. La o mică distanță de ele fu așezat un galvanometru excesiv de sensibil și placa de sticlă începu să fie întoarsă încet. La 25 la sută din persoanele astfel cercetate avu loc o deviațiune a acului magnetic într'o parte sau alta, după-cum erau întoarse cu spatele sau cu peptul spre galvanometru, ear pieptul corespundea cu polul nord, spatele cu polul sud al unui magnet.

¹ Scriitorul acestor șire, spiritualist din creștet până în tâlpi, nu a simțit nici-odată *necesitatea internă* de a recurge la dovezi atât de ingrate ca, «învățarea meselor» sau scamatoriilor multor prestigiatori ascunși sub numele de «medium.» Mediile adevărate, un Home, un Eglinton, un Davis, sunt rari.

¹ Se admite, că un pol se află la periferie; anume în mâinile abundente în nervi; iar celălalt în crebru și măduva spinării.

² *L. Tormin*, Die magischen Strahlen. Ed. Schmitz und Obertz, Düsseldorf. Comp. Dr. J. Gratzinger, Magnetoterapia. Trad. București, 1900; pag. 28—31.

Dr. *Baraduc*, medic practic în Paris, a construit un astfel de magnetometru, care se compune în principiu din două ace de aramă oscilând liber și cari deviază în mod clar la apropierea mânilor.

Deviațiunea e totdeauna mai puternică la apropierea mânei stângi, decât la a celei drepte.

Și *Edison* a construit un aparat, care face posibilă dovedirea radiațiunilor magnetice la distanță de 2 metri și jumătate.

Magnetismul poate trece dela om la plantă, la animale. Se poate magnetisa apa. Se poate transmite la distanță de sute de Km., unde se manifestă cu destulă tărie, aproape cu tăria, cu care l'a transmis magnetisorul.¹

*

Mână în mână cu aceste noțiuni prealabile asupra magnetismului vital, putem trece de-a dreptul la fenomenele *telepatice*, *telestesice* și *telenergice*. Accentuăm din capul locului, că toate fenomenele adunate de Societatea pentru cercetări psihice din Londra, de Flamarion, de diversele reviste pentru psihologie etc., se pot grupa numai în cele trei clase indicate mai sus.

Pentru studiul de față caută să marcăm fiecare clasă cel puțin câte cu un exemplu-tip.

1. *Telepatie*. Tipul A. Domnul P. de prezent protopop în H. imi povestea mai acu-î anul următorul cas de telepatie, ce i-s'a întâmplat personal.²

Eram prin 1877 — zice d-sa, preot tinăr în Șușanoveț (comitatul Timișorii.) Tatăl meu de asemenea era preot, într'o comună lângă Orăștie, și eram informat despre dînsul, că era bolnav.

Mersei într'o Duminecă la biserică, celebrai serviciul fără nici un accident până la «Fericiri». Și au cântat «Fericirile» și es cu Evanghelia din altar.

De odată zăresc înaintea mea... pe tatăl meu... O fantomă albă, vapoasă, transparentă. Nu mă îndoesc, e tatăl meu... Aștept câte-va secunde și fantoma dispăre.

Ce gesturi voi fi făcut nu-mi aduc aminte. Mă simții cutremurat în toată ființa. Sfirșii liturgia și mă întorsei acasă.

Mă aștepta o telegramă.

Eram avisat, că a murit tata, tocmai în noaptea precedentă, adică abia câte-va ore înainte de a zări fantoma înaintea altarului.

Tip. B. În «*Phantasm of the living*» a «Societății pentru cercetări psihice» din Londra, s'a publicat următorul cas, reprodus și de Flam-

¹ Pentru cei, cari doresc să se informeze mai de aproape asupra chestiei recomand cartea «*Le magnetisme animal*» de Alfr. Binet, directorul laboratorului de psihologie fiziologică dela Sorbona și doctorul Ch. Féré. Scrierea a apărut în «*Bibliothèque scientifique internationale*» a lui Felix Alcan și costă 6 franci.

² Domnul P. bărbat serios, m'a asigurat, că poate pune jurământ pentru autenticitatea casului. Aș putea recurge la casuri străine, mai prefer însă cazul de față, fiind mai aproape de noi, și fiind-că fenomene se întâmplă pe toată întinderea globului.

marion în «L'Inconnu», cas ce i-s'a întâmplat pictorului engles Arthur Severn și soției sale.

Brantwood, Conistan.

27 Oct. 1883.

În r'o dimineață mă trezii subit din somn — zice doamna Severn — tresării. Simții o lovitură violentă peste gură și eram sigură, că mă năpădește sângele. Mă ridicai îndată, luând o batistă și ținând-o la buze. Spre marea mea mirare nu am observat însă nici o pată pe batistă și mai pe urmă mă cugetai și eu, că e imposibil să mă fi lovit de ceva, câtă vreme dormeam cu capul pe perină. Nu-mi rămânea decât presupunerea, că am visat. M'am uitat la orologiu: erau 7 ore. Bărbatul nu-mi era acasă și fiind timpul frumos, eram convinsă, că a eșit afară, ca să facă o plimbare cu luntrea pe lac.

M'am culcat din nou, dormii până la dejun, care-l luam la ora 9 1/2. Am așteptat multă vreme la masă și abia atunci veni și bărbatul meu. Era curios, că se așeză mai departe de mine, decum avea obiceiul, și pe ascuns, în continuu își ducea batista la gură, cum făcusem eu la ora 7.

Arthur — zisei eu — de ce te ascunzi și de ce-ți duci batista la gură? Știi, că te-ai lovit și mai târziu o să-ți spun de unde știi.

— Apoi de, zise el. Când mă plimbam cu luntrea se scorni pe nesimțite o mică volbură, mă ajunse și-mi smânci luntrea atât de bine, încât visla imi aplică o lovitură sdravănă peste gură. Din buza superioară imi țșni numai decât sângele, și nici acuma n'a încetat cu totul.

— Cam pe ce vreme ți-s'a întâmplat asta? — Vor fi fost 7 ore — adaose el. I-am povestit atunci tot ce am simțit și eu: spre cea mai mare mirare a mesenilor și a lui. Casul s'a întâmplat acu-s trei ani, în Brantwood.

*

2. *Telestesie*. În 19 Iulie 1767 renumitul filosof *Swedenborg* se întorcea tocmai cătră casă din o călătorie, ce o făcuse în Anglia. Debarcase în Gottenburg și fu invitat la prânz la un anumit William Costel, unde se adunase o societate numeroasă. După prânz eșiră la plimbare. Pe la ora 6 *Swedenborg* vine îndărăpt speriat și palid ca de moarte. Anunță celor prezenți, că tocmai acum a isbucnit în Stockholm un incendiu groaznic și anume în Siidermolv, în strada unde locuște el și adaose, că focul înaintază repede spre locuința lui. Eși afară, apoi earăși se întoarse înlăuntru, spunând că locuința unui prietin de al său nu e decât praf și cenușe, și că locuința lui a ajuns în cea mai mare primejdie. Pe la ora 8, după plimbări agitate în sus și în jos, afară și în lăuntru, se simți mai ușurat și zise:

«Har Domnului! Incendiul s'a localizat tocmai a patra casă dela locuința mea».

Vestea se răspândi în întreg orașul Gottenburg, provocând neliniștiri cu atât mai serioase cu cât însuși guvernorul începu să se intereseze de cauză, și mulți cetățeni aveau amici sau cunoscuți în strada indicată de filosof.

La două zile mai în urmă, curierul regal aduse vestea, că în Stockholm isbucnise un incendiu teribil. Datele lui concordau perfect cu spusele lui Swedenborg. Focul fu localizat abia pe la ora 8 seara.

Acest cas e descris de însuși Emanuil Kant, care-l relatează cu observarea «Cine se poate îndoi despre autenticitatea lui?» Inșă Gotenburg zace la câteva sute de km. dela Stockholm. Swedenborg era pe atunci de 62 ani.

3. *Telenergie*. Advocatul M. Riondel din Montelimar scrie lui Flammarion: ¹

Aveam un frate cu mult mai tiner, decât mine, care a murit în 2 Aprilie a. c. Era telegrafist în Marsilia și agent la mesageriile maritime. Petrecând câtă-va vreme în coloniș, deveni anemic și fu apucat de frigurile malarice, carl complicându-se ulterior cu o altă boală, îl doborî numai în scurtă vreme, fără de a se fi gândit nimenea la o moarte atât de repentină.

Duminecă, în 1 Aprilie a. c. primii o scrisoare dela el, în care îmi spunea, că sănătatea nu-î lasă nimic de dorit, se simțește foarte bine.

În noaptea de Lună spre Marți un șgomot neîndatinat, asurzitor, m'a trezit subit din somn. *Părea, că în podul odăii mele sdrăncănea cineva o piatră de trotoar.* Observ, că dorm totdeauna cu ușile încuiate. Numai decât am sărit din pat și m'am uitat la orologiu. *Erau două fără un șfert.*

Am căutat, firește, să mă conving despre cauza aceluși șgomot. Inzadar.

Dimineața la 8 ore, primesc dela prietinel cel mai intim al fratelui meu, vecin nemijlocit cu locuința (Marsilia, rue de la Republique, No. 95. II.) o depeșă, în care mă avisa că fratele meu s'a îmbolnăvit de nou, în gradul cel mai serios, și cu expresul proxim să plec imediat la Marsilia.

Când ajunsei la fratele meu, mi-s'a spus, că el a murit în noaptea precedentă, fără de agonie, fără de a fi suferit, fără de-a fi zis vr'un cuvânt. M'am informat de *timpul trecerei sale din viață și mi-s'a spus, că pe la două fără un șfert i-a urmat sfirșitul obșteșc.*

În alte casuri, anunțări telenergice de șoiul acesteia se fac prin obiecte de fer: ceasornice, lanțuri, plane etc.

*

Am relevat în cele precedente faptul constat de științele naturale, că omul reprezintă un magnet, respective un electro-magnet. Am examinat fenomenalitatea telepatică, unde ne-a succés să surprindem o ordine nediscutabilă, marcată cu toată obiectivitatea prin înșiși casurile — tip. Pasul inductiv va fi prin urmare, cât se poate de ușor.

Anume: *fenomenalitatea telepatică trebuie adusă imediat în nex cu radiotelegrafia; și invers: radiotelegrafia trebuie adusă în nex cu fenomenalitatea telepatică.* Preciș, fără scrupul.

¹ Comp. Dr. *Dariex*, Annales des sciences psychiques, anul 1895. 200.

Atât fenomenalitatea telepatică cât și telegrafia fără șirme, se întemeiază pe *acelaș principiu fizic.*

Celebrul organic constă din molecule perfect distincte, cari fără precurmare se află în stare de vibrațiune.

La Radiotelegrafie:

Depeșele se dau prin undulațiuni electrice.

Undulațiunile se propagă prin eter.

Distafa dintre origine și receptor e nelimitată (cel puțin teoreticește).

In telepatie:

Fenomenele se provoacă prin undulațiuni magnetice și electrice.

Undulațiunile se propagă prin eter.

Distanța dintre agent și medium e nelimitată.

Se ivesc, firește, și diferențe specifice, căci altminterile n'am avea telepatie, telestesie, telenergie, ci în toate casurile numai telegrafie fără șirmă.

Prima diferență residă imediat în felul originii.

ORIGINEA E:

<i>la radiotelegrafie</i>	Obiect (radiatorul lui Righi).
„ <i>t. lepatie</i>	Subiect (ființă organică);
„ <i>telest. sie</i>	Obiect (incendiu, în cazul lui Swedenborg);
„ <i>telenergie</i>	Subiect.

A doua diferență ne-o oferă mediul respectiv, care la telegrafie e radisconductorul; la telenergie — îndeosebi obiecte de fer;¹ la telestesie și telepatie: persoane sensitive.

Filiațiunile acestor procese de radiiațiuni se pot reprezenta prin următoarea figură sinoptică:

<i>Origine,</i> (Agent).	<i>Receptor,</i> (Medium).
Obiect	Obiect
(radiotelegrafia).	
Obiect	Subiect
(telestesie).	
Subiect	Obiect
(telenergie).	
Subiect	Subiect
(telepatie).	

NB. Linioarele reprezintă undulațiunile eterului.

În acest mod trebuie să constatăm, că două organisme, sau mai corect, *celebrul alor două ființe, din depărtări, pot fi agitate de una și aceeași forță fizică pot fi cutremurate de unul*

¹ Pentru mine e clar, că și aici întimpinăm exclusiv un *fapt fizic.* Prin variațiuni întrerupte ale polarității magnetice putem face să joace multe obiecte și îndeosebi lanțuri de fer. Deja baronul du Prel demonstrase altă dată, că în șborul extatic al șomnambulilor, în levitațiunile lor, șimbarea polarității magnetice e șingurul factor decisiv, în urma căruia însuși pământul exercită o repulsiune (de sens invers cu gravitația) — asupra șomnambulilor. (Poliș omonimî se resping, electricității omonime se resping.)

și același eveniment: de o nenorocire, spaimă un cas de moarte etc. Condiția este, *că acelea ființe, în vibrațiile sentimentelor de intelectului lor, să fie la acelaș diapason sau mai românește — să-și fie simpatice*. Un cilindru dela receptorul radiotelegrafic nu surprinde or-ice undulațiuni, ci numai pe cele potrivite cu lungimea sa.

Un sunet, ce tremură în lăuntru odăii, nu alterează or-ice coardă a unui pian, ci numai coardă de sunet corespunzător.

Cugetul, voința, sentimentele pot avea efect asupra ființelor simpatice la or-ice distanță. Palpitația unei inimă îndurerate o poate simți imediat or-ice inimă, care simțește la fel. Pe două ființe unite prin forța atractivă a iubirei, prin armonia vibrațiilor totalității lor, le alterează de o potrivă or-ice ingrediente străine disarmonioase.

Deci condiția de căpetenie a fenomenalității telepatice este *armonia vibrațiilor, simpatia*.¹

*

Și acum, de în încheiere, ajungem la un interesant capitol al studiului de față, la precizarea *rostului tehnic al fenomenalității telepatice și al rostului filosofic al radio-telegrafiei*. Zeising, Pfeifer, Carus și Ernst Kapp² au demonstrat, că în organismele vitale sunt deja proiectate diferite probleme tehnice și invers: studiul organismelor ne poate conduce la rezolvarea multor probleme tehnice. Terenul organic se întregeste prin cel tehnic; domeniul tehnic este întregirea naturei.

Principiul divisiunii formale a trupului uman, secțiunea de aur, se manifestă la templele antice, la domurile gotice, fără ca arhitectii acelor construcții să fi aplicat principiul în deplină conștientă despre ceea-ce fac.³

Problema ochiului, în toată construcția și funcțiunile acestuia e perfect redată prin ca-

mera obscură. Camera e deci o imitare a ochiului organic, dar o imitare inconștientă, fiind seamă, că invenția-i datează cu vr'o sută și mai bine de ani, înainte de a ti observat anatomistii analogia isbitoare dintre cameră și ochiu.

Organul auzului îl putem studia luând în ajutor clapele și funcțiunile unui pian.

Chiar și fonograful își are un model organic în creierul uman. Mulți bolnavi reproduc, în deliriu vorbă de vorbă discursuri lungi, pe cari le-au auzit cândva, însă mai în urmă le-au uitat.

Telegrafia comună represintă exact activitatea nervilor. Stațiunile telegrafice sunt centre nervoase, sîrmele sunt nervi; rețeaua sîrmelor aduce cu rețeaua nervilor etc. etc.

Ce poate fi mai logic, mai întemeiat, decât afirmarea, că:

radiotelegrafia decopiază, resolvă tehnicește fenomenalitatea telepatică?

Agentul e reprezentat prin radiator; mediul sensibil prin radioconductor; undulațiile de propagare sunt la fel; persoanele simpatice sunt reprezentate prin cilindrii mobili, cari se pot recomanda undulațiilor de lungime anumită.

Analogiile se pot continua până la cele mai mici amănunte.

Terminăm. Din sbuciumările oneste ale tuturor direcțiilor filosofice oculte rezultă, că psihologiile, cari nu consacră măcar câte-va pagine reslețe 1) magnetismului uman, 2) hipnotismului 3) somnambulismului și 4) *fenomenelor telepatice*: acele psihologii sunt învechite din momentul apariției lor.

Intr'un studiu viitor despre «Visuri, ca revelații artistice, științifice și telepatice», voi arăta, că și *vieții din somn* trebuie să-i acordăm mai multă importanță, decum i-se acordă în cadrul psihologiilor actuale.

¹ Iubirea nu e decât simpatie potențată, armonie mai deplină.

² Zeising, Neue Lehre von den Proportionen des menschlichen Körpers.

Pfeifer. Der goldene Schnitt.

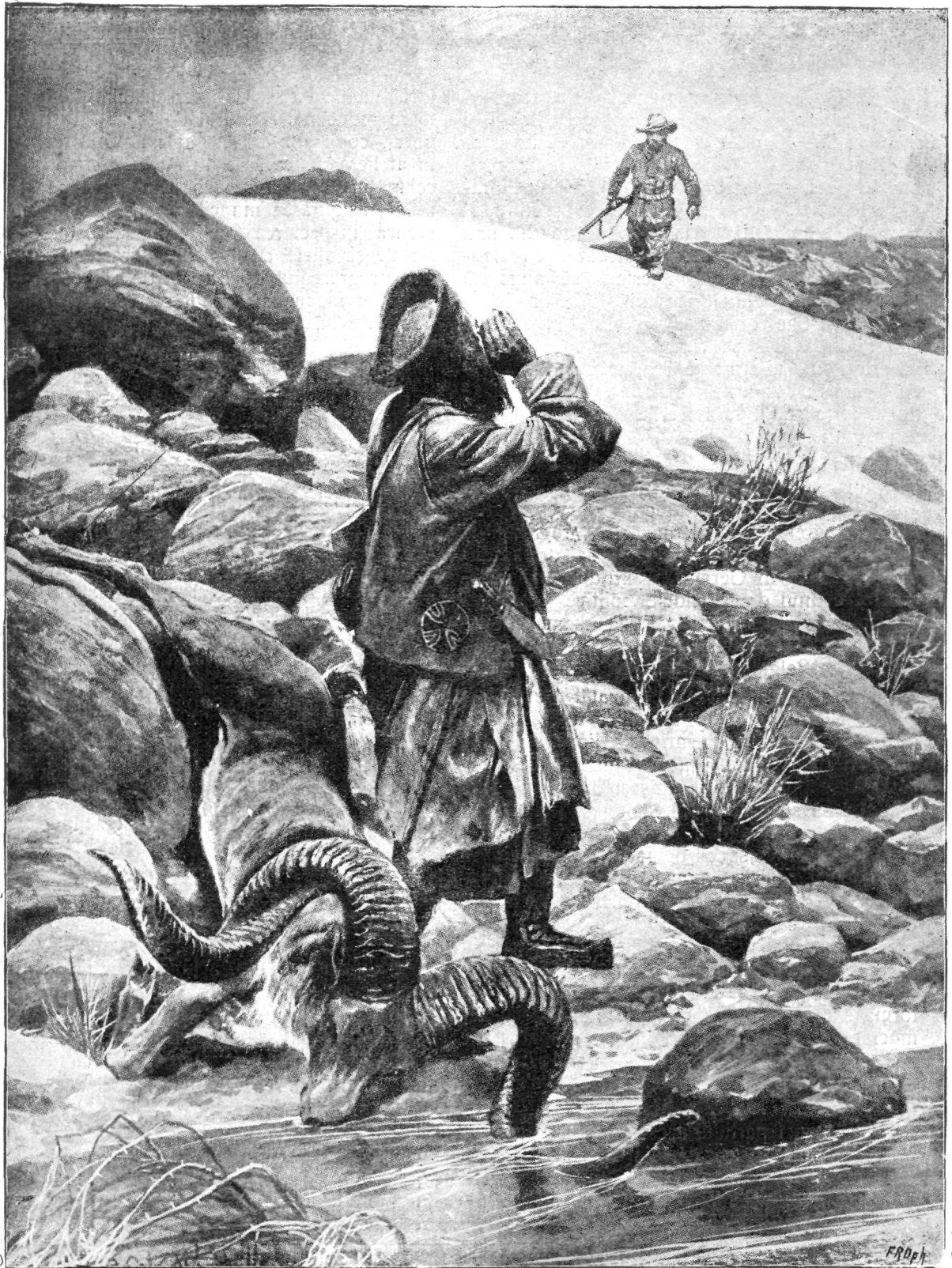
Kapp. Philosophie des Technik. Carus, Physis.

Comp. de Prel. Das Rätsel des Menschen.

³ Du Prel trece dela proiecțiunea de organe la problema habitabilității corpurilor cerești. Admițând, că domeniul organic și cel tehnic se întregesc reciproc — face următoarele combinații. Toate aparatele teh-

nice își au câte-un model organic. Multe aparate de ale noastre nu-și au modelul pe pământ. E probabil, prin urmare, că modelul organic al acestora se află pe alte planete. Și tot atât e de probabil, că multe organisme de pe pământ, pe cari nu le-am decopiat încă tehnicește, fac deja parte din domeniul tehnic al altor planete. In sensul acestora ne putem închipui ființe, al căror ochiu, e organizat spectrascoapicește, încât — după părerea unui student părilit — dinsele nu trebuie să mai studieze chimia — și ne putem închipui ființe al căror ochiu e organizat telescoapicește; etc.

Signalul.

(Urmare.)

LUPTE ZADARNICE.Ioan I. Lăpădatu.

În Germania «internațională» s'a fost înființat în urma propagandei făcute de Bebel și Liebknecht. Nu mult însă după aceasta conducătorii socialiști germani revin la ideile propagate de Lassalle, întru-cât pentru ameliorarea stărei claselor muncitoare cer și pretind intervenția statului. Aceasta idee, adusă din nou în discuție, curând se popularizează, cu deosebire când în serviciul acesteia se angajază și alți bărbați politici germani. Acestia isbutesc să câștige opiniunea publică în favorul sufragiului universal, căci ziceau, numai astfel să poate înlesni intrarea reprezentanților muncii brute în corpurile legislative, unde apoi se poate forța statul să intervină în favorul claselor muncitoare.

Aderenții acestei idei formară un nou partid politic, cunoscut și azi sub numirea de «partid politic social-democrat». Acest partid în scurtă vreme după enunțarea programului, își organizează o propagandă așa de strălucită, încât azi în Germania partidul social-democrat e unul din partidele politice cele mai puternice și mai cu influință. La exemplul Germaniei se alcătuiră astfel de partide politice și în Franța, Belgia, Austria și Ungaria.

Acest partid politic numai atât are comun cu ideile profesate de Lassalle, întru-cât cer intervenția statului, pentru ameliorarea stărei claselor muncitoare. Altceva nimic. Căci pe când Lassalle doria, ca mișcarea muncitorilor germani să se restrângă la hotarele politice ale patriei lor, să-și păstreze un caracter curat național, pe atunci social-democrații bucurossi au făcut și fac cauza comună cu «proletarii lumii». Astfel, când pentru prima-dată s'a hotărât înființarea acestui partid politic, în congresul din 1869 dela Eisenach n'au participat numai germani, ci și reprezentanții muncitorilor altor națiuni. La Eisenach mai mult pro formă s'a decis înființarea partidului social-democrat. Această partidă a devenit capabilă de acțiune numai după congresul din 1875 dela Gotha, când Lassalle-iștii și Marx-iștii s'au unit între sine.

De atunci partidul acesta, grație propagandei sale, bine organizată, s'a întărit și mărit în continuu. Astăzi în parlamentul Germaniei sunt la 60 de deputați socialiști. Ultimul lor program este cel dela Erfurt din 1891. Punctele mai de căpetenie ale acestui program sunt: introducerea sufragiului universal, notarea anuală a dărilor, libertate completă de reuniuni și întruniri, egalitatea femeilor în cele politice, instrucțiunea și justiția gratuite, de asemenea aju-

torul medical etc. În interesul claselor muncitoare reducerea timpului de lucru la opt ore pe zi, copiii sub 14 ani să nu poată fi aplicați în ateliere, în cari să lucră în timpul nopții, cel puțin 36 ore repaos neîntrerupt pe săptămână, asigurarea muncitorilor prin stat, de asemenea inspectarea atelierelor industriale etc. Aceste și altele de felul lor formează cuprinsul programului de Erfurt. Să vede, ca acest program înclina mai mult spre ideile lui Marx decât ale lui Lassalle.

În Franța social-democrații sunt împărțiți în 6 fracțiuni și anume unii cunoscuți sub numirea de «allemanistes», alții de «bronsistes». Urmează apoi partida «ouvrier français» și «alianțe comuniste» și în fine blanquiștii, despre cari am amintit și la alt loc.

În Austria, cum să știe, socialiștii sunt împărțiți în două grupări: socialiștii democrați și socialiștii creștini. În Ungaria de asemenea există două partide (nici una însă nu e reprezentată în dietă, afară doară de un singur reprezentant social-democrat, dacă peste tot ar merita să fie considerat) una a social-democraților, înființată cu ocazia congresului muncitorilor ținut în 1890, altă așa numită «nemzeti demokrata munkás párt», înființată un an în urmă. Cei dintâiu bucurossi cochetează cu tovarășii lor din alte state, cești din urmă sunt mai riguroși întru observarea cultului lor național.

Cam în aceste s'ar reasuma acțiunea acestora cari au tirat chestiunea socială pe terenul politic și cari au voit s'o rezolveze fie cu ajutorul loviturilor de stat, fie, în timpul mai nou, cu intervenția guvernelor.

Ziceam la începutul acestui tractat ca față cu acțiunea acestora, acțiune care departe de-a duce la un rezultat bun, agită și neliniștește clasele sociale, pentru potolirea chestiunii și pentru rezolvarea ei într'un mod mai real, s'au angajat o mulțime de bărbați ai vieții practice de școală, eară în timpul din urmă și biserică creștină.

Între cei dintâiu e a se număra Schultze-Delitsch, care a propagat cu mult succes ideea ajutorului propriu. Schultze-Delitsch înveta prețutindenea, ca și forțele mărunte sunt capabile de acțiuni mari, dacă se reunesc. Să se reunească deci lucrătorii în reuniuni de producțiune, de consumațiune, în reuniuni pentru zidirea de locuințe, în reuniuni de credit, căci atunci pe lângă, că vor putea produce mai bun și eștin, vor căpăta articolele mai convena-

bile, locuințe mai igienice și sănătoase, credit mai efin și mai ușor, — vor avea să încasseze și profitul, care, în cas contrar, s'ar duce în buzunarele marilor întreprinzători. Așa propovăduia Schultze și amicii săi. Ideile lui Schultze au aflat teren mai fertil în Germania, unde există peste 2000 de astfel de reuniuni.

Mulți bărbați de școală și-au propus să esplice și să lumineze chestiunea socială cu condeiul și cu cuvântul. În Germania s'au reunit deja în 1872 într'o reuniune cunoscută sub numirea : «Verein für Social-politik». În principiu și acestia sunt pentru intervenția statului. În Germania acest socialism de catedră a avut mare influință asupra votărei mai multor legi, menite să asigure soarta claselor muncitoare.

În fine biserica creștină propăvăduiește de amvon pacea socială. Pe cei amăriți și necă-

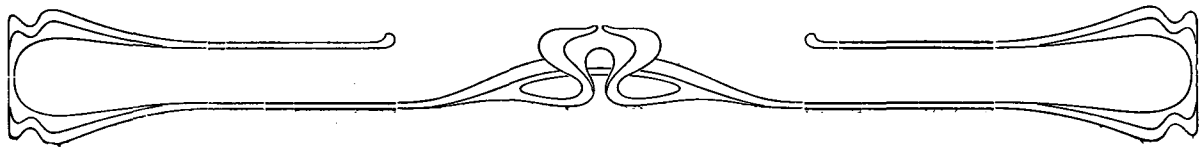
jiți îi mângăie cu binecuvântarea și răsplata viitoare, pe cei avuți și cu putere îi face atenți asupra responsabilității înaintea tronului ceresc. Intemeetorul socialismului creștin catolic a fost arhiepiscopul de Mainz Ketteler. Principiile acestui socialism au fost dar explicate de Papa Leo XIII. în encyclica sa «rerum novarum» din 1891.

Biserica protestantă încă propagă aceleași învățături:

La noi până azi nu s'a prea simțit trebuința astorfel de acțiuni și tot ce s'a făcut până acum, după cât ne aducem aminte, se reduce la o pastorală a răposatului episcop Iosif Goldiș.

Că pe viitor va trebui să se înceapă și la noi o contra acțiune a propagandei socialiste, uu mai încape nici o iudoială.

Aceasta ar fi starea actuală a chestiunii sociale.

AM PLÂNS.

CÂNTAU TREI PREDȚI DE 'NGROPARE,
CU GLASUL LOR ÎNCETINEL
ȘI ÎNĂLȚAU ATÂT DE JALNIC,
TREMURĂTOARELE TROPARE
AL NEFIINȚII NOASTRE CÂNT...
— EU STAM CU OCHII ÎN PĂMÎNT
ȘI MĂ MUNCEAM DIN FĂ ZADARNIC
⊕ LACRIMĂ SĂ 'NSEL.

— AM ÎNTĂLNIT UN CERȘITOR,
NENOROCITUL VETERAN
VIATA LUI MI-A POVESTIT.
AVUT-A ȘI EL UN FECIOR
ȘI I-A MURIT ȘI-Î ERA DRAG...
PLÂNGEA DUIOS BIETUL MOȘNEAG
— SĂ PLÂNG ZADARNIC M'AM MUNCIT
CÂND L'AM CINSTIT C'UN BAN!

— ERA O NOAPTE ATÂT DE ALBASTRĂ,
ATÂTEA STELE S'AU FOST STRÎNS,
SĂ-MI VAD' UN TRANDAFIR CUM MOARE
ÎN TRANDAFIRUL DIN FEREASTRĂ
— ÎNGĂLBENITELE PETALE
AU POVESTIT ATÂTA JALE,
PLEOAPELOR TREMURĂTOARE
ȘI-AM PLÂNS ATUNCI, AM PLÂNS...
* * *

La vitrină.

Nu știu ce putere magică au vitrinele librăriilor și mai ales a anticarelor!

Dam ce dam și numai ce ne pomeneam înaintea lor. Este ceva vrajă neînțeleasă, la mijloc.

Treceam câte odată grăbit, vitrina de departe îmi făcea ochi dulci. Imi întorceam capul, să trec repede peste ispită. Atunci volumele, par'că se făceau mai mari, se mișcau dela locul lor și auziam par'că glasul lor sirenic: «Numai pe un moment, ceva nou...» Trec înainte, uitându-mă înspre vitrină cu coada ochiului... Atât era de ajuns, ca să rămânem locului două ceasuri încheiate. Vitrina se iluminează ca de un zîmbet de femee biruitoare. Volumele se înșirue frumos... au aparența unor fete gătite de bal. Care de care îmi face ochi mai dulci, care de care pare a'mi zice: «Ia-mă pe mine că-s mai tinără!» «Ia-mă pe mine că-s mai frumoasă!» «Ba ia-mă pe mine, că-s mai interesantă!» Chiar în mijloc e «Invierea» lui Tolstoi. Fața frumoșică a Maslovei de pe copertă, apare suferindă în reflexul luminei de acetilen. Iar de jur tot lucrări de-alui Tolstoi. Marele scriitor era în agonie și valoarea operelor este bagseamă, în proporție inversă cu — sănătatea autorului. Adevărata nemurire se începe cu — moartea. E ceva crud în judecata aceasta a obștei, dar, în aceeași vreme și ceva just. Câte talente mult-promițătoare nu se poticesc tocmai la jumătatea drumului, când admiratorii îi împletiseră deja cunune de lauri! Și câte talente reușesc a rămânea la suprafață numai pentru-că au știut să moară în momentul cel mai oportun. A, ce doleu, ce pierdere pentru literatură! Ce ar fi putut să creeze omul ăsta dacă aripile inspirației lui ar fi fost destul de puternice, ca să nu se obosească, după cel dintăiu avânt? Cine știe dacă regretatul Cârlova, care a murit așa de tânăr, n'ar fi ajuns soartea lui Grandea, al cărui nimb literar se începe fortissimo, ca să meargă apoi tot descrescând o viață întreagă, terminându-se într'un finale aproape incolor?

Lângă Tolstoi, ved «Raskolnyikov»-ul lui Dostoiewsky. Coperta e lucrată foarte frumos, reprezentând pe Raskolnyikov citind Noul-Testa-

ment cu Sonia, la o lumină de senu... Numai Dostoiewsky a fost capabil să creeze un tablou așa de genial. Numai el, apostolul obidiților, care dacă se întâmplă să între în vr'un bal, vâlmășala jocului se spulbera, coconițele își lăsau cavalerii și cu toții îl încunjurau, rugându-l, să le vorbească despre Christos... Și acolo, în reflexul policandrelor aurite, în parfumul umerilor și a sinilor goi, în aglomerația cavalerilor cu ghetete de lac, Dostoiewsky, care a golit până în fund păharul suferințelor omenești, începea să le vorbească dulce și convingător ca un apostol, despre Mântuitorul...

Lângă el Max Gorkij, poetul vagabonzilor și al necăpătuiților... ce vieață sbuciumată a mai avut și el. Ce de sujete își va fi fixat, pe vremea, când vagabonda și el din un loc în altul, fără nici o ocupație. Și ce plastic ne știe zugrăvi tipurile, ce le cunoștea, din nemijlocită intuiție. Și scriitorul acesta, cum se spune, are să moară în curând, chiar acum, când poporul îl divinizează, și femeile cele frumoase, îl sărută în mijlocul stradei, când îl întâlnesc!

Lângă ei strălucește în plină lumină, «Quo vadis», de Sienkiewicz. Coperta reprezintă moartea lui Chilon Chilonides în circ, în vreme ce ochii muribundului strălucesc de-o ultimă rază, când Petru, de pe stalul din urmă, îl binecuvintează; celalalt volum reprezintă moartea lui Petronius. Fața lui mândră de patrician strălucește de îndărătnicie, când îmbrățișând pe Eunice, spune: «Prietenilor, să știți, că cu noi moare frumseța și poezia Romei...» În fond aceeași idee: biruința creștinismului învoalvă căderea Romei păgâne.

De-asupra e Zola, cu volumele lui cu litere roșii, strigătoare, ca sângele: «Nana», «Animalul în om», «Germinal», mai îndărăt sunt două din «Evangelii». Autorul n'a ajuns să le termine — patru avea de gând să scrie — Evangeliile au fost un titlu prea fatal chiar pentru un uriaș de talia lui Zola.

Jur de jur grisettele lui Prévost, în ediții de 15 cruceră, zîmbesc ademenitoare, cu zîmbetul lor menit — tuturor.

Ceva mai la dreapta sunt autorii dramatici. Ibsen, Hauptmann, Sudermann, printre cari se

strecoară cu multă spaimă și câte un autor mai mititel. Mi-e milă de acești autori «mici» ajunși într'o societate așa de aleasă. Câțiva mai vanitoși se simțesc măguliți de această onoare, fără a pierde însă din vedere, că pot fi dați afară, dacă ar cuteza să strănute măcar... De aceea stau *frumos*, fără să sufle, asemenea burghezului, care nimerindu-se la un dîneu de elită, nu cutează să-și caște gura, ca să nu se compromită.

Autorii cari nu mai sunt în viață sunt postați în al doilea plan. Ei privesc cu un zîmbet de supra-pămînteană liniște la autorii în viață, știind că și aceștia tot în planul al doilea vor ajunge la rîndul lor.

Ce frumos le șade lângă olaltă: Goethe și Schiller, Hugo, Lamartine, Byron și, planînd de-asupra tuturor, Shakespeare.

Ce frumos le șade lângă olaltă, chiar Heine, nu-și mai bate joc de Lamartine și de Chateaubriand, revocîndu-mi în minte sublima împăciuire a morții.

Lângă aceste celebrități, drept *zuspeis*, aflăm autori mai neînsemnați. Nu pentru-că n'ar fi adevărate talente, ci pentru că dispar în fața

uriașilor de mai sus. Căci scris este «Alta-î strălucirea soarelui și alta-î a lunii».

În înfățișarea lor cinstită, cetesc respectul, ce-l au pentru autorii mai mari, fără ca această inferioritate să le inspire cea mai minimală invidie. Numai mediocritățile invidiează.

Scruțez mai departe și aflu autori de toate nuanțele. Aproape toate popoarele sunt reprezentate. Poloni, ruși, suedezi, danezi, englezi (să nu vorbim însă de cei mari) până și finii, și sîrbi.

Mă gândesc atunci, oare pentru ce nu aflu traducții și din autori români? Sunt oare Români cu mult mai mediocrii, decât Sîrbi sau decât Finlandezii, bunăoară? Sau le lipsește, poate, reclama trebuincioasă? Sau doar operează și în literatură fatalul destin, care ne astupă toate cărările, ce duc la propășire?

Nu știu.

Știu însă, că în simfonia literaturii universale abia au străbătut până acum două volume românești (Caragiale, Slavici).

Căci alta-î strălucirea soarelui, alta-î a lunii și alta-î a stelelor...

Simin.

S'A STÎNS LUMINA...

Doi frați orfanî: Emil și Aurică.

Ei, — singuri în lume, — în lumea asta mare, — fără rudeniî, fără ajutor.

Au rămas mititei. Emil de opt, Aurică de doi ani și au crescut înstrăinați, neîngrijiți, ca iedera în pădure.

Și se iubeau sîrmaniî, — se iubeau mult.

Cînd au plecat pe la școlî, ei își scriau mereu, — cînd se întîlneau, vara, în vacanțe, nu se mai despărțeau, umblau pretutindenî împreună. Iar toamna, cînd plecau care încîtro, plîngeau sîrmaniî și inimile lor se umpleau de-o nesfîrșită duiosie... Crescură mărișori. Emil era la universitate, — Aurică era încă în liceu. Iar vara mergeau «acasă». — Simțeau trebuința acestui cuvînt: «acasă», — și ei mergeau «acasă», cînd după un an de muncă se duceau pe două luni să locuiască împreună într'o odăiță din casa părintească, — unde s'au născut. Cu cât de puțin să mulțumesc unii oameni, — ce puțin doreau ei, ca să fie fericiți...

Și totuși, — soartea e câte-odată atît de haină, încît și acest «puțin» îl ia de la ei. — Așa era să fie.

Era toamna târziu. Aurică era în liceu pe anul cel din urmă. Își făcea băiatul trebile și

amîndoi așteptau cu dor să isprăvească Emil cu școlile ca să aibă și Aurică casă, — casa frate-său.

Și îi scria Emil lui Aurică:

«Scumpul meu frate!

Am trecut examenele bine. Acum sunt la un avocat în birou și mă plătește bine. Îți voi trimite și ție parale ca să te mai ajutorezi, iar cînd vei părăsi liceul te voi ajuta să mergi la universitate. Silește numai cu învățătura.»

Așa își plînuiau ei viitorul.

Dar soartea... soartea...

De la o vreme Aurică și-a pierdut tot rostul. Nicî dînsul nu știa: cum s'a întîmplat...

A fost cu un prietin la o petrecere.

Erau mai mulți și Aurică era fericit. Era pentru întîia dată la petreceri cu joc, și valsul amețitor, lumina, lustrul parchetului, muzica, — toate aceste l'au amețit, l'au încîntat...

Era și Sanda, — și ei au legat pretenie. Că era frumoasă, era un înger, Sanda. Cu el... vorbea așa de frumos...

Și el, străinul, — orfanul, — cînd auzea vorbele ei blînde, — cînd a întîlnit privirile ei miloase, — umede, a îndrăgito cu focul tinereții lui, cu focul celor 18 ani.

O avea dragă, — fără s'o știe. — I-ar fi sărutat mâinile, — i-ar fi fost rob, sclav supus pe vecie . . .

Care din noi, — feți îmbătrâniți de vreme, noi, cari azi cunoaștem *iubirea* ca banul cel rău, cari ridem de cei îndrăgostiți, că-i «banală», — e copilărească iubirea, care din noi, să nu fi trecut oare prin «intâia iubire», — iubirea naivă, când ni s'e întunecă lumea, — nu mai vedem nimic, nu mai visăm nimic decât: »Ea», deapururi «Ea»?

Fericiți cei ce sau desmetecit din amețiala asta, încet, încet pe nesimțite. Dar când te-ai desmetecit în urma unei sguidurii, — repede, — de odată, — când te-ai desmetecit v'zându-te înșelat, O! — atunci ești nefericit chiar și dacă ai scăpat cu viața din r'evrătirea asta a durerilor sufletești, — când nu ți-a făcut sfârșit lupta desnădăjduită a viselor și a iluziilor nimicite.

În atari împrejurări nimicinia vieții îți pare cu mult mai dureroasă și nu mulți au curajul să înceapă zidirea fericirii lor pe ruini... ruinele fericirilor din-tâi, — bucurii copilărești.

Norocul, — viața, nădejdea ta s'e risipesc pusderii . . .

Nu-i poveste nouă nenorocirea lui Aurică. Fetele noastre ne-ar putea povesti multe, — tare multe despre vieți pierdute prin ușurința lor... Când s'ar aduna lacrimile v'ersate pentru o toană de-a lor, s'ar face un riu încât toate s'ar putea îneca în el . . .

Sanda era fată ca toate fetele.

Frumoasă și cu toane.

Ei îi plăcuse băiatul care era mai neștiutor, mai neumblat decât ea.

Pe urmă? — Ei, — doară nu va dura o dragoste cât hăul . . .

O lună nu-i destul?

După o lună fericirea lui Aurică s'a pustiit pe dealuri . . .

Nu-și mai afla rostul. A slăbit, s'a buimăcit. Nu mai vedea de trebi, și noaptea o petrecea visând sub geamurile Sandei.

Cât s'a rugat de ea. Cum plângea.

— Sando! — zicea el, — nu-ți cer mult.

Sărmanul meu suflet pustiit moare de dorul tău. — Nu mă iubi! Nu vorbi cu mine! — Dar lasă-mă, — dă-mi voie să te iubesc eu, — în taină, din depărtare . . .

— Aurică! — răspundea Sanda arțăgoasă.

— Aurică, — tu ești prea prost. — Dar auzi, — prost de-a binele. Nu vezi că eu rîd? Spune ce crezi tu? Vreai să mă superi? Mie să-mi lași pace! — Nu-mi ieși în cale! Auzi?...

Și Aurică a plecat. Trist, fără mânie. Pe ea nu putea să s'e supere. Nu, — ea nu-i de vină, — ci dînsul. Ea n'are inimă . . .

Apoi, — de-odată l'au cuprins gânduri rele. Simțea că viața lui e perdută, că nu mai poate trăi. — O să-și facă însuși sfârșitul. Da! — Și s'a dus acasă, apoi a scris o scrisoare lui Emil.

«Dragă frate, — iubitul meu Emil!

Să vii la mine că sunt rău bolnav. M'am răcit... Poate nici nu o să mă aflu în viață. Simț că o să mor. Nu te sup'era. Iartă-mă. În viață omul are atâtea dureri, — dar... după moarte toate trec... Și eu doresc moartea. Vino dară la mine. Să mă îngroape la noi «acasă», lângă mama...»

N'a mai putut scrie. Lau podidit lacrimile.

Apoi... Dar... să v'e mai spun povestea? Veți zice poate că Aurică era prea «copil»... a făcut rău, — rău de tot...

S'e poate.

Când sa îns'erat s'a dus sub fereasta «Ei.»

A stat mult, — mult, ciasuri întregi până ce sa liniștit strada.

Abea sau stîns lămpile de prin lăcașuri, abea sau închis porțile, vecinătatea toată s'a r'esculat, sp'riată de o detunătură puternică în stradă.

Bietul nebun... lau ridicat plin de sînge, luptându-se cu viața, și lau dus la spital

*

... Emil, — scumpul meu frate, — iartă-mă... Nu mai puteam să trăesc... Prea mult m'am amărit... Eu mor... Tu s'e mă duci și să mă îngropi acasă... lângă mama... nu te sup'era... Tu să trăești... să fii fericit... să mă uiți!

Eu nu mă tem de moarte. Încă un cias.. poate nici atât, — și nu voi mai suferi...

E noapte afară?... E v'ent? De cei așa frig aici...? Tu de ce plângi...? Te-ai sup'arat? Nu fi sup'arat!... Nu știu cum, — așa-i de întunec... aprinde lumina... s'a stîns? s'a stîns lumina? Nu mai v'ed... e frig... s'a stîns lu... mi... na...

Emil plângea. Duios, — trist... își pierduse comoara pentru care a trăit. Unicul, — singurul suflet care 'l iubea...

Lumina ardea pe masă și totuși, lui încă-i părea că: *S'a stîns lumina.*

Sibiu, 1903.

V. E. M.

DIN POVESTILE ISERGILEI.¹

MAXIM GORKIJ.

Dancu.

Maî de mult trăia un popor — nici eu nu știu unde. Știu numai, că țara lor era înconjurată de trei părți de păduri nepătrunse, ear de o parte era împrejmuită cu câmpii. Erau oameni veseli, bine făcuți și curagioși, se îndestuleau cu puțin... puteau fi chiar țigani. Și au dat alte neamuri peste densii, alungându-i înspre inima sălbatică a pădurii. Aici erau mlaștini și era întuneric, căci pădurea era seculară și ramii ei erau așa de strîns împlețiți, încât nu vedeai cerul și razele soarelui abia își puteau croi drum prin desișul acesta, spre mlaștină. Ear când razele ajungeau la apa mlaștinilor, se iscau boale între oameni, de murcau ca muștele. Plîngeau femeile și copiii, ear bărbații clătinau din cap desnădăjduiți. Trebuiau să plece de acolo și pentru asta, două căi le steteau la îndemână, înapoi unde se aflau dușmanii lor cei neîmpăcați, alta, — înainte — acolo erau arbori seculari, îmbrățișați strîns cu ramii lor puternici. Arborii aceștia stau uniți și neclintii ca stîncă; ziua erau învăluiți de o ceață ușoară, ear noaptea erau întunecoși de nepătruns. Și ziua-noaptea îi înconjură pădurea ca un inel, pe ei, cari se obișnuiseră cu viața liberă dela câmp. Era ceva sinistru, când viforul biciuia virtuțile arborilor și pădurea fremeta, ca și când ar amenința și ar cânta cântecul de înmormântare pe seama poporului, ce s'a sălășluit într'însa.

Dar erau oameni curagioși și bucuroși s'ar fi măsurat pe moarte, pe viață cu biruitorii lor. Dar nu trebuiau să moară în luptă, căci ei păziau legende sfinte, cari s'ar fi pierdut deodată cu moartea lor. De aceea petreceau nopți întregi de neodihnă, cumpănind ce aveau să facă, în freacă monoton al pădurii. Cum se sfătuiau, umbrele focului se strecurau ușoare în jur de ei și lor li-se părea că nu este numai jocul umbrelor, ci duhurile rele ale codrului și ale mlaștinilor își bat joc de neputința lor...

Și ei se gîndeau, neconțenit se gîndeau. Dar nimic — nici lucrul, nici femeile — nu-ți istovește trupul și sufletul, ca gândurile posomorite, cari îți sug inima, ca un șerpe. Și oamenii se întorceau sub povara gândurilor... Deja erau hotărîți să se reîntorcă la dușman, să-și jertfească mai bine libertatea, numai să scape de groaza morții... Atunci s'a ridicat Dancu, și, el singur, i-a mîntuit pe toți.

Dancu era tîner și frumos. Oamenii cei frumoși sunt curagioși. Și le-a grăit:

— Cu gândurile astea nu mișcăm noi nici petricica din drum. De ce să ne cheltuim puterile în gânduri zadarnice? Ridicați-vă, mergem în pădure, și cercăm să o răsbatem, tot o să-i dăm de urmă, — căci toate au o margine! Ridicați-vă! Plecăm!...

S'au uitat la el și s'au convins, că el e cel mai de seamă, căci ochii lui scînteiau putere și foc viu.

— Condu-ne! i-au zis.

Dancu conducea. Cu toții îi urmau voioși. Calea era grea! De jur împrejur stăpînea întunerecul, ear mlaștinele căscău gura lor flămîndă, ca să înghiță pe bieții oameni și arborii baricadau calea ca un zid puternic. Ramii lor erau împleteciți, ca șerpii și orice pas costa sînge și sudoare. Și au mers vreme îndelungată... Pădurea era tot mai deasă, pădurea era tot mai deasă, puterile tot mai istovite! Și poporul a început să murmure împotriva lui Dancu, spunînd că e tîner și neumblat și nu știa încătrău are să-i ducă. El însă mergea curagios și nepăsător, înainte.

Odată însă s'a stîrnit o furtună și pădurea fremeta sălbatec și amenințator. Era așa de întunec, ca și când s'ar fi pogorit asupra pădurii toate nopțile, rînduite de Dumnezeu. Și oamenii cei mititei mergeau printre arborii cei uriași, în mijlocul vuetului grozav, arborii se clătinau și trosneau, cîntînd a mînie, ear fulgerile îi luminau pe cîte o clipă cu lumina lor rece vineție, dispărînd tot așa de repede pe cum au apărut, inspirînd groază și zăpăceală. Și se făcea, ca și când arborii ar fi prins viață în lumina fulgerilor, întinzînd brațele lor enorme după oamenii scăpați din întunerecul temniții, să-i prindă și să-i încātușeze iarăș. Și din întunerecul ramilor, ceva îngrozitor rîdea înspre pribegii. Greu a fost drumul ăsta, le-a istovit puterile și bărbăția. Le era însă rușine să o mărturisească și, în rîutatea lor, s'au năpustit asupra lui Dancu. Și îi făceau muștrări, că nu știe să-i conducă.

S'au oprit în mijlocul pădurii și sub vîlul întunecimii tremurătoare, istoviți și înreiți cum erau, s'au pus să-i facă lui Dancu judecată.

— Tu ne ești dușman și ne duci la peire. Ai vrut să ne conduci și ne-ai istovit în deșert, de aceea trebuie să mori!

Și bubuitul tunetului întări cuvintele lor.

— Voi mi-ați zis: condu-ne! strigă Dancu, postîndu-se în fața lor. Eu am destoinicia conducătorului, de aceea m'am pus în fruntea

¹ Celebru scriitor rus Maxim Gorkij sub titlul «Bătrîna Isergil» publică un ciclu de trei povești moldovenești. Dăm în românește pe aceasta, care poate fi o alegorie foarte potrivită, în deosebi Românilor.

voastră! Ear voi? Ce ați făcut voi pentru mântuirea voastră? Voi ați mers numai, și când calea vi s'a părut ceva cam lungă, v'ați pierdut curagiul. Voi ați mers numai pribegind, ca o turmă de oi!

Cuvintele aceste au amărit și mai mult norodul.

— Trebuie să mori! Trebuie să mori! urlau.

Și pădurea vuia, vuia într'una, dând răspuns la urletele lor, ear fulgerile spintecau în bucăți întunerecul. Dancu se uita la ei, pentru cari a îndurat atâtea și vedea că-s tocmai *ca dobitoacele*. Oamenii îl împrejmuiau, dar fața lor era rece și neînduplecată. Atunci a simțit o pornire de mânie, dar în curând l'a potolit o altă pornire de milă. Iubea pe acești oameni și se gândea, că fără el s'ar fi prăpădit de mult. Și, la gândul acesta i-s'a aprins dorința de a-i mântui, și razele puternicului foc i-s'e răsfărgeau în ochi... Dar soții lui credeau, că e flacăra mâniei, așteptau ca lupii să se năpustească asupra lor, ca să-l sfășie și să-l omoare. El înțelese gândul lor, și inima i-s'a înflăcărat și mai tare, de oarece cugetul acesta îl mătnea adânc.

Ear pădurea urma vuetul ei sëlbat, cerul scânteia și ploaua, să verse...

— Ce să fac pentru oamenii aceștia? strigă Dancu mai puternic, ca tunetul.

Și, deodată își spintecă pieptul cu mâinile, smulse inima dintr'însul și o ridică sus de-asupra capului.

Și — minune, inima lumina ca soarele, mai minunat decât soarele și pădurea a amuțit iluminată de această faclă a iubirii de oameni și întunerecul a fugit dinaintea intensei lumini, înecându-se în mlaștine, în adânc de pădure. Și oamenii au rămas aiuriți locului.

— După mine! strigă Dancu: plecând în fruntea norodului, ridicând sus inima aprinsă, luminându-le astfel drumul.

Și au pornit în urmă-i ca duși de o vrajă. Pădurea începu ear să freacă, clătănându-și vîrfurile cu mirare, dar freacă ei se pierdea

în gălăgia veselă a norodului. Alergau repede, atrași de vedenia inimei arzătoare. Acei ce muriau acum, mureau fără lacrimi și fără părere de rău. Ear Dancu mergea în fruntea lor și inima lui fâlfăia, fâlfăia într'una.

Și iată, pădurea începe a se rări, rămâne posomorită în urma lor și un potop de lumină se revărsa asupra lui Dancu și a tovarășilor lui. Întunerecul a rămas în urmă, ear în fața lor strălucea soarele, câmpiile întinse, stropii de rouă, riul... În lumina soarelui ce apunea, riul părea roșu, ca sângele, ce curgea în țîșnituri calde din sînul lui Dancu.

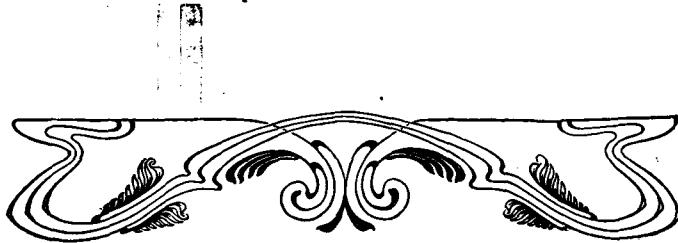
Și Dancu, eroul mândru și cutezător, în agonie, își aruncă privirea peste pământul liber dinaintea lui și — rîse cu mândrie. Apoi căzu mort. Incet șoptiau arborii încremeniți din urmă-i și earba stropită de sângele lui Dancu, le răspundea.

Ear poporul fericit, nici nu băgă de seamă moartea lui Dancu și nu văzu că inima lui fâlfăia încă, lângă cadavru-i. Numai un om precaut o observă, călcând-o cu piciorul... Atunci s'a revărsat în o ploaie de scânteii și — s'a stîns...

De aici se esplică decî scânteile vinete, ce se vîd pe plaiuri, înainte de izbucnirea furtunei.

* * *

Când bătrâna și-a isprăvit povestea, o tăcere de mormînt a cuprins câmpia, ca și când ar fi admirat și ea puterea lui Dancu cel cutezător, care și-a mistuit inima pentru oameni, murind fără să le ceară recompensă. Adormise, tresărind din când în când prin vis. O priveam gândindu-mă: oare câte amintiri trăesc în creierul ei? Mă gândeam la inima mare și aprinsă a lui Dancu, la fantazia poporului, care a creat atâtea mituri admirabile și puternice, la timpurile bune de de mult, când trăiau încă eroi — și la prezentul trist, care numai produce eroi, nici fapte mărețe, dar abundează în necredință și în scepticism — la epoca deplorabilă a oamenilor cu inimă moartă...

Remunerația.

DORINȚA.

Aș vrea să rîd cum rîd copiii,
Aș vrea să nu mă mai frămînt,
Un cântec vesel să vă cânt:

Doina sărăciîi.

Mustața să mi-o port cochetă,
Să port și flori la pălărie
Și singurul meu dor să fie:

O țigaretă.

Să merg flămînd la preumblare,
Să-mi port sus fruntea de poet,
Să-mi dau toți banii pe-un buchet:

De lăcrămioare.

Calic, dar să mă jur că-s domn,
Că azi noapte-am benchetuit
Și croitorul l'am plătit:

In somn.

Să nu mai am nici o durere
Și-n vraja unui vis picant,
Să mă visez un fabricant:

De bere.

Ear la beție stînd odat'
Cuprins de-o dulce aiurare,
Să mă trezesc din întemplantare:

C'am răposat.

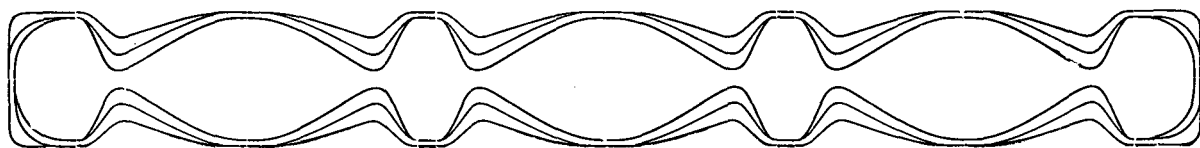
Să vie-un car cu patru cai,
Cu patru cai, ca patru smci,
Ca vîntul să mă ducă ei:

De-a-una 'n raî.

Să nu mă bată nici un gînd,
Să uit durerea suferinții,
— Calabrias să joc cu sfinții:

Fluerînd.

Sirius.

ÎNVINSĂ.

— Novelă. —

Iulieta B. ședea lângă fereastră; frumosul ei cap cu părul buclat negru și luciu se rîzima de geam. Fața 'i era serioasă, poate prea serioasă pentru o așa tineră fată. Ochii căprii și agerî păreau visători; privirea lor se perdea în depărtare... sbura pe aripele cugetelor, cari chinuie cu intensitatea lor creerii frumoasei copile. Ce poate fi, ce are Iulieta? Ea, așa de voioasă, de sprintenă altă dată — stă acum pe

gînduri. O, trebuie să fie un lucru foarte serios! Da, serios de tot. Și dacă sunteți curioși am să v'o spun; dar ca să pricepeți, trebuie să facem cunoștință deplină cu Iulieta.

Să 'ntoarcem înapoi cu câți-va ani. Atunci Iulieta era fată mică, drăgălașă; toată fericirea, toată fala, toată iubirea unui tată care rămăsese văduv în primii ani ai căsătoriei sale. Cum v'o puteți gîndi, Iulieta fu crescută după placul ei.

Domnul B. nu îi refusa nimic, îi îndeplinea fie-care caprițiu: ea era regina interiorului ei.

Avu o copilărie nespuse de dulce și fericită; dar să 'nțelege pe lângă aceste că deveni o mică tirană și egoistă de primul rang. Era frumoasă, tatăl ei i-o spuse-se de multe-ori. Poftea să fie admirată, adorată. Domnul B. o lăsa tot după placul ei. Era fericită, fericită. Și eată că de-odată ca din senin, se 'ntemplă ceva teribil pentru Iulieta. Tatăl ei făcu cunoștința unei doamne foarte plăcute, care 'i plăcu într'atât, încât o luă de nevastă. Când pentru cea d'intăia-ora îi vorbi despre ideea de a-i da o mamă bună și blândă, care o va iubi ca pe o fetiță cuminte și drăgălașă, Iulieta rămase încremenită.

— «Tată, n'o face aceasta; dar nu mă mai iubești? O, mie numi trebuie nime, nime, care să-mi răpească iubirea ta!» esclamă cu pasiune.

— «Nu fi nebună Iulietă; te rog să nu mă superi. Credeam că vorbesc cu o fată mare de 15 ani și uite mă aflu în fața unei copile resfățate, în care n'o mai recunosc pe buna mea Iulietă.» Acum îi părea rău domnului B. că își crescuse așa de rău fica.

Vzând, că tatăl n'ascultă nici de rugămintele, nici de supărarea ei și că e decis a-și îndeplini planul, — ea nu mai zise nimic, dar când apăru mama vitrigă, ea o primi ca pe o dușmană. Cât suferi domnul B. vzând ura ficei sale față de iubita lui femeie. Pacea de mai înainte i-să părea perdută pe vecie. Iulieta avea un caracter îngâmfat. O durea, că acum ea nu mai era prima 'n casă, că numai putea da ordin servitorilor, în fine că devenise o persoană de tot de prisos, — cum avea datina de a o spune. Ea nu mai era fericită, casa părintească începu a-i deveni insuportabilă.

Așa trecură doi ani. Doi ani și lucrurile tot nu se schimbau. Iulieta și mama ei vitregă nu se mai priviau ca dușmane, dar ca două străine. Ce se făcă cu o ființă încăpăținată ca Iulieta? Doamna B. încercase de multe-ori cu blândețe a învinge antipatia tinerei fete. Dar toate încercările ei au rămas zadarnice! Și așa se întemplă, că nici doamna nici domnul B. nu se mai ocupară mult de nebuna rezistență a ficei lor și încercară a fi fericiți și fără consimțirea ei.

— Și fiindcă acum e fată mare, să începem a-i da prilej de distracție, poate că se va mai schimba — zise domnul B. într'o zi. Așa și făcură și nu după mult timp castelul B. resuna de vocile voioase ale musafirilor. Iulieta, căreia îi plăcea tot ce e voios și tot unde putea să fie admirată — intră cu pasiune în viața zgomotoasă a petrecerilor. Avea minte, era frumoasă, avută, așa dar acuși avu mulți adoratori. Cum îi plăcea să-i vadă așa în ju-

rul ei cu ochii aprinși, arătându-se unul mai galant decât altul! Atunci avea un suris de triumf, ochii îi ardeau ca jăratecul. Era un mic demon de cochetărie. Și eară singură în odaia ei ridea, ridea de ei.

— «Ce proști sunt bărbații!» — își zicea în sine.

Iulieta avea o idee. Să scape de acasă; o, nu de tată, pe care tot îl iubea ca și mai înainte, ci de femeea, care-i stricase toată frumsețea victiei ei din casa părintească.

— «Trebuie să mă mărit cât mai iute!» Dar fiindcă ea era foarte ambițioasă nu voia să îl iee pe cel dintăiu, care se va presenta. Așteptă dar un lung timp. Să părea, că toate visurile ei pretențioase aveau să fie îndeplinite prin persoana principelui de N. Avea — mă rog — un nume istoric dintre cele mai vechi, un castel, un domeniu renumit: era avut, ca principii din povești. Și principele o află prea frumoasă pe Iulieta, o distinsese între toate cu un cuvânt, o ceru de soție. Și mâne, da, mâne trebuia să fie nunta.

De aceea șede Iulieta așa de gânditoare.

Dar' să nu credeți că inima i-să bate de fericire. Nu!

Ea știe prea bine că inima nu trebuie să fie prea mult întrebată. În lucrul acesta a uitat-o de tot și sërmana tace, tace. De ce să tulbure planul Iulietei? E un plan așa de frumos. Va fi principesă, va da baluri, va fi admirată, o, ce vieată plăcută va fi! Și vede deja înaintea ochilor cum apare castelul de turnuri și coloane, castelul splendid, unde va domni ea singură de acum înainte. Ah, ce damă mare va fi! Și în bucuria ei se ridică de pe scaun, se învêrte voioasă și bate în palme. Ce copilă! Dar principele? O, e un om bun elegant și trecut peste trei-zeci de ani; are ochi vineți, sentimentali, cari strălucesc de fericire, când apare Iulieta. Și acum sërmanul aleargă 'n sus și în jos sub fereastra ei. O, iată a zărit-o.

— «Iulietă dragă, nu voiești să coborî măcar pe o minută?» Să roagă cu atâta umilință, încât tinera fată începe a ride.

— «Viu, viu — răspunde și fără grabă coboară pe trepte. Și el abia o mai poate aștepta.

El nervos îi strânge mâna cu putere.

— «Iubita mea! Ingerasul meu!» — Și abia s'au mai depărtat de casă, o ia în brațe ea se lasă și rămâne rece sub sărutările lui pline de iubire, pline de foc... El nu obsearvă aceasta. Din potrivă. Crede, că e emoționată, că tace, căci ar avea prea multe de spus și e fericit, fericit de stă să-și iasă din minți. Și ea se miră cum de poate afla ceva plăcere în nebuniile acestea, le primește însă grațioasă ca și o zeiță, căreia i-să aduc jertfele credincioșilor.

(Va urma.)

CRONICĂ.

Serata tinerimii române din capitală.

În 26 Februarie n. și-a ținut studențimea noastră serata dansantă, împreună cu oare-cari prestațiuni musicale. Succesul a fost splendid, dar ar fi fost și mai și, dacă nu s'ar fi fixat timpul acestei petreceri tocmai cu 2 zile înainte de grandiosul bal al colegilor din Cluj. Așa atențiunea publicului nostru se vede, că s'a îndreptat mai mult spre frații din Cluj, cari, de astădată, de bună samă au fost mai feciori, decât noi. Cică două zile și două nopți a mers strună danțul la cei din Cluj. La noi pe jumătate, ori mai puțin. Puțin, dar bine. Colonia română de aici nu și-a făcut aparajia în măsura, care am fi așteptat. Public străin a fost destul și asta e cauza, că s'au amestecat limbile, adică nu numai limbile, ci și jocurile. — Însă de, față cu delicatele dansatoare trebuie să fi complexant și să te știi bine învêrți, după cum cere gustul lor, când mai vrăjmaș, când mai domol:

De altfel ca plăcută suveniră ne-a rămas amintirea unul deficit neînsemnat...

* * *

15 Martie. Lung chiot planează preste văzduhul capitalei. De-alungul stradelor se revarsă valul nesfârșit al mulțimei cu steaguri tricolore, cu pene la pălărie. Din vălmășagul uriaș de glasuri se desprind ici-colea accentele cântecelor de pe vremuri: imnuri iubilare — cu răsărătirea lor atât de ostentivă astăzi, cântece de libertate cu expansiunea lor demolită de duhul posomorit al vremii. Dincolo un orator de ocazie î-și cheltuiește graiul declamând pe nas, — din când în când î-și trage răsuflet și se bate pe piept — și câți-va bat din palme când î-și sfârșește fraza. Totul pare o operetă imensă cu roluri cunoscute, cu accente a căror subtilitate se perde printre șuruburile cutărui flașnet. Par ostentiți eroii pestrițului spectacol, ear pe frunțile palide a auditorului alte raze de nădejdi se joacă și umbra altor gânduri î-și face cărare. Și din cântul de apoteoză a «sfintei libertăți» pare-că se smulge tânguieinic întâi, rugător apoi, cuvent de răsărătire pe urmă: *Pâne!* Povestea luminoasă a veacurilor apuse se perde, alte bucurii și năcazuri ocrotește pieptul nenorociților epigoni!

BIBLIOGRAFIE.

Aron Deac, *Anticități Romane, Manual auxiliar pentru școlile secundare și pentru privați. Blaș, 1902.*

Manualele de literatură clasică sunt foarte rare în repertoarul nostru didactic. Ici-colo, o gramatică, o sintaxă și cu asta am isprăvit: N'avem un singur autor latin seau grec (înțeleg manual de propunere) cu comentariu și note românești. Tinerimea e necesită să face us de autori stăini. Astfel stăm și în privința manualelor de *Mitologie*; n'aveam un singur autor românesc. În timpul din urmă a apărut însă «Dicționarul mitologic» al eruditului canonic din Blaș *Gavril Pop*. Patru fascicoli pe o estindere de aproape 300 pagini, conțin întreg materialul mitologic, în ordine alfabetică, încât întrebuițarea e mult mai înlesnită decât dacă i s'ar pune elevului la dispoziție un manual sistematic de mitologie.

Tot astfel stăm și cu materialul de Anticități romane. Elevii învățau după notițele profesorilor, puținii cari știeau ungușe se foloseau de Cserép, dar lipsa unui manual sistematic se simția tot mai arzător. Manualul dlui profesor *Deac*, prelucrat după trei-patru autori distinși pe acest teren (Bartal, Malmosi, Cserép, Bojezen-Hofa) este menit să umple acest gol atât de mult simțit în literatura noastră didactică. Pe o estindere de 161 pagini, în 11 capitli se pertractează toate datele mai importante relative la vieața istorică-culturală a Romei vechi. Ordinea singuraticilor capitli e următoarea: Introducere, noțiuni generale, locuitorii Romei, locuitorii din Oppida civium Romanorum, puterea de stat, magistratura, Roma sub împărați, guvernarea statului, averea statului întratele și eșitele, miliția, religiunea. Capitolul din urmă cuprinde date prețioase relative la vieața privată a Romanilor, până la cele mai intime amănunte, ca d. e. îmbrăcăminte, toaletele de prânz, jocuri, portul barbei și părul etc.

Manualul dlui profesor *Deac*, a răspuns unei necesități bine simțite, facilitând tinerimii aprofundarea istoriei și a autorilor latini clasici.

A1.

Errata.

La articolul «*Lupte zadarnice*» în nr. 4 s'au strecurat câte-va greșeli, între cari mai însemnate sunt:

Maffini în loc de Mazzini; Wolffete în loc de Wolff, etc.

La poesia «Plângi copilă» din nr. 5 versul prim din strofa a 4-a să se cetească: «In otava 'nrourată» în loc de «In otava înorată»; ear la poesia «De ce?...» versul 2 din strofa 2-a să se cetească: «Asemeni rozelor din glastre.»

ILUSTRĂȚIILE NOASTRE.

Signalul. Ilustrația represintă momentul când un vânător dă signalul colegului, vestindu-î că a «nimerit!»

Remunerația. O coconiță mofturoasă care premiază debuturile cățalului, cu pișcote.

POSTA REDACȚIEI.

Virgil din munți. Credem, că Ea — nenorocita — va fi destul de neconsolată, dacă vom da șirele D-tale, la postă. Așadar:

M'ai pierdut, zădarnic plângi
Tu de lume-ai ascultat
In zadar inima-ți frângi
Căci eu dragă, te-am uitat.

Te-am uitat pe tot-deauna
Și tu i-ar inima-ți frângi
Inșă-î prea târziu acuma
M'ai pierdut, zădarnic plângi.

Din cele promise, așteptăm. De-altcum vorba Românu' «nu stă lumea dintr'o fată!...»

Salut!

Sondorlin. «Minele și minorii» D-Tate e o lucrare fără nici un sens. O învălmășală de vorbe, din cari n'am putut de loc desluși, că ce anume gândiri te muncesc. Probabil, că despre asta nici D-Ta nu îți vei i dat sama. Ori-cum?

Amăgire. Câte-va greșeli, pe cari chiar și D-Ta le recunoști, ar putea fi ușor înlăturate și posesioara ar fi bunicică. Dar fiind-că d-ta te resvrătești așa de aprig înotriva ori-cărei îndreptări, *Amăgirea* d-tale a avut soarta, ce însuși i-ai dorit-o.

A. Gramaticescu. Cântecele de iarnă e așternut în strofe destul de cumpănite; și dacă considerăm, că e produsul unui începător, avem tot dreptul a-ți zice: Inainte!

C. Cornean. In cele 2 versuri ale d-tale n'am aflat nimic din ceea-ce trebuie să aibă o poezie: nici ritm, nici rimă etc. iar idee — ca 'n palmă. Deci...

A. Țepeanu:

Codru-î trist după frunzuță
Iar d-ta d pă drăguță!

De astea am mai auzit destule. Ne-am săturat de

atâta tristeță și de «ahturile iubirii, cari se chiamă tragedii» după-cum zici, că ți-a spus Luna.

Pompejus. Poesia d-tale dedicată «ilustrației esteriore a Luceafărului» nu o putem publica și numai, fiind-că nu voim să trecem cadrele modestiei tipărind în foaia noastră laude, pe cari poate nici nu le merităm ori nădejdi, despre cari nu știm, dacă le vom putea duce la îndeplinire. Complimente!

«Deșteptătorul meu.»

Scoală stăpâne și 'nvață
Viitor de îți crează!

Bine te sfătuește deșteptătorul d-tale. Invață și lasă Musa!

Viorescu. Reflexiile d-tale la schița *Noograph* pot fi măgulitoare pentru autorul schiței, dar în forma, ce le-ai dat d-ta luând numai partea pur practică a lucrului, credem, că nu ar fi potrivite pentru publicare.

Saphir. Din cele 17 cântece vedem, că ai mult talent pentru ca să devii simpaticul erou al Post. Red.

Dăm cântecul al 13-lea:

Noaptea, când adormi frumoaso
Vin la geamu-ți pe 'ntrecute
Vin călătorind pe raze
Ingerașii să discute.

Până 'n zorii dimineții
Povestesc și cântă 'nct
Și 'n povestea lor duioasă
Vecinic tu ești pe *tapet!*

Haî, să meargă dar și a 15-ea o strofă:

Inainte mergător e
Chipul tău fenomenal
Cum e 'n chestiile noastre
Comitetul național!
Și zi, așa?!

Lugojanul. Versurile d-tale sunt drăguțe. Vedem licărirea unui talent care cizelat fiind, va produce cu vremea lucruri frumoșele. La tot casul e laudabil interesul ce dovedești pentru literatură.

AVIS! Sunt rugate On. Redacțiunii a ziarelor și revistelor ce primim, precum și st. colaboratori de-a ne espeda totul la redacție, care și-a schimbat localitatea: Bpesta IV., Zöldfa-u. 11. III. 23.

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURA.

Editor:

AUREL PAUL BĂNUȚIU.

Red.-resp.

OCTAVIAN GOGA.

REDACȚIA:

STRADA ZÖLDF A 11. III. 23.

ADMINISTRAȚIA:

VI., STRADA VÖRÖSMARTY 60a

A P A R E:

În 1 și 15 a fiecărei luni, după
stil nou.

Prețul unui exemplar 40 bani.

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 10 cor., pe jumătate
de an 5 cor.

Pentru străinătate 1 an 15 franci

